جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى قۇرىلعانىنىڭ 100 جىلدىعىن قىزۋ قۇتتىقتايمىز

ارناۋلى حابار

پارتيانىڭ شۇعىلالى ساۋلەسى تيانشاندى نۇرلاندىردى

(باسى 3 ـ بەتتە)

3 ـ رەتكى ورتالىقتىڭ شينجياڭ قىزمەتى جونىندەگى اڭگىمە ماجىلىسىندە باس شۇجي شي جينپيڭ "دامۋ ـــ شينجياڭنىڭ باياندى تىنىشتىعىنىڭ ماڭىزدى نەگىزى" ەكەندىگىن، "حالىق تۇرمىسىنا تىعىز جاناستىرىپ جوعارى ساپالى دامۋدى ىلگەرىلەتۋدى" باسا دارىپتەدى. اۋەلگى ماقسات بولاتتاي بەرىك، بورىش تاۋداي اسقاق. جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇلى گۇلدەنۋىنىڭ ستراتەگيالىق جالپى جاعدايى مەن دۇنيە جۇزىندە 100 جىلدا بولماعان ۇلكەن وزگەرىس الدىندا، جاڭا دامۋ ۇستانىمىن جەتەكشى ەتكەن جوعارى ساپالى دامۋ جولى شينجياڭنىڭ بايتاق دالاسىندا قاناتىن كەڭگە جايىپ، وسىزامانداندىعان ەكونوميكالىق جۇيە تيانشاننىڭ الابىندا جەدەل ىرگە كومىپ كەلەدى.

شەت ـ شەگى جوق كورىنىس شىت جاڭا تۇلەجىدى. وتانىمىزدىڭ شينجياڭى جاڭا الىپەت، اسقاق بەينەمەن دۇنيە جۇزىنە، بولاشاققا ارشىندى قادام تاستادى.

3

1400 كيلومەتر قاشىقتان اتتانىپ، 7 ساعاتقا ۇلاسقان جەر مەن اۋەدە كۇش جالعاۋ، ٴار ۇلت پارتيالى كادرلارىنىڭ مينۋتپەن جارىسىپ، سەكۋندپەن تالاسىپ اشقان ٴۇمىت ارناسى، زارەنى ۇشىرعان تىعىز ـ تاياق قۇتقارۋ... بيىل 5 ـ ايدا حوتانداعى بىلەگى ۇزىلگەن ۇل بالانىڭ ٴساتتى تۇردە قۇتقارىلىپ، ەمدەلگەن حيكاياسى بۇكىل ەلگە تارالىپ، سانسىز ادامنىڭ جانارىنا جاس ٴۇيىردى.

بۇل جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ "حالىقتى وزەك ەتكەن" بيلىك جۇرگىزۋ ۇستانىمىنىڭ شينجياڭنىڭ بايتاق دالاسىنداعى جاندى اماليات، "حالىقتى بارىنەن جوعارى قويۋدىڭ، ٴومىردى بارىنەن جوعارى قويۋدىڭ" ەڭ پارمەندى تۇسىندىرمەسى.

"كوممۋنيستىك پارتيا بيلىككە قول جەتكىزۋدە، بيلىكتى قورعاۋدا حالىقتىڭ تىلەگىن قورعادى، حالىقتى تاماشا تۇرمىسقا كەنەلتۋدى ماقسات ەتتى". پارتيامىزدىڭ سان الۋان قيىندىقتاردىڭ ٴبارىن كورىپ بولاتتاي بەرىك بولىپ شىڭدالۋى، 100 جىلدى باستان وتكەرىپ دەر شاعىنا كەلۋى پارتيامىزدىڭ قۇرىلعان كۇنىنەن باستاپ ـ اق "حالىق" دەگەن ٴسوزدى كوكەيىندە بەرىك ساقتاپ، حالىقتىڭ مۇددەسىن بارلىعىنان جوعارى قويۋعا تاباندى بولۋدى ٴوز تۋىنا ايشىقتاپ جازىپ قويعاندىعىنان ەدى.

وتكەن عاسىردىڭ 30 ـ جىلدارىندا شينجياڭعا ٴبىرشاما ەرتەرەك كەلگەن كوممۋنيستەر بارلىق جەردە ٴار ۇلت حالقىنىڭ مۇددەسىن قورعاپ، وقۋ ـ اعارتۋدى دامىتىپ، سۋ قۇرىلىستارىن سالىپ، كوپىر سالىپ، جول جوندەپ، ازاپ شەككەندەردى قۇتقارىپ، كەدەيلەردى قولتىعىنان سۇيەپ، تالاي ـ تالاي جاقسى ىستەر تىندىرىپ، كۇنى بۇگىنگە دەيىن اۋىزدان ـ اۋىزعا تارالىپ جىرلانىپ كەلەدى؛ حالىق ازاتتىق ارمياسى شينجياڭعا كىرىپ، شىڭىلتىر سۋىق، قاقاعان ايازدى قىس ورتاسىندا كادر ـ جاۋىنگەرلەر وزدەرى توڭىپ قاتىپ قالۋعا پەيىل بولسا دا، قولىندا بار جالعىز كورپەنى، ىركىپ قالعان كيىمدەرىن كەدەي ـ كەپشىك، جارلى ـ جاقپاي شارۋالارعا بەرىپ، ٴار ۇلت بۇقاراسى "كوممۋنيستىك پارتيا، ماۋجۋشي شاپاعاتشى جىبەرىپتى" دەپ القادى؛ جاڭا جۇڭگو قۇرىلعان سوڭ، جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى بۇكىل ىنتا ـ پەيىلمەن حالىققا قۇت ـ بەرەكە اپەرۋدى كوزدەدى، شينجياڭ 1 ـ بەسجىلدىق جوسپاردا "ٴار ۇلت حالقىنىڭ زاتتىق جانە مادەني تۇرمىسىن بىرتىندەپ جاقسارتۋدى" ناقتى مىندەت ەتتى؛ رەفورما جاساعان، ەسىك اشقاننان بەرى پارتيا مەن مەملەكەتتىڭ باسشىلارى ىلگەرىندى ـ كەيىندى شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقى اراسىنا كەلىپ، حالىقتىڭ تۇرمىسىن ۋعىسىپ، ىنتىماق تۋرالى ٴسوز قوزعاپ، دامۋدى تىلگە تيەك ەتىپ، شىن ىقىلاسپەن قامقورلىق كورسەتىپ، كوڭىل اتىزىنا جىلى شۋاق شاشتى. پارتيا ورتالىق كوميتەتى ورتالىق پەن مەملەكەتتىك ورگاندارى، ورتالىقتاعى كاسىپورىندارى، 19 ولكە ـ قالانى شينجياڭعا كەڭ كولەمدە باعىتتامالى كومەك بەرۋگە ورنالاستىرىپ، شينجياڭنىڭ جۇمىستاندىرۋ، وقۋ ـ اعارتۋ، دەنساۋلىق ساقتاۋ سياقتى ىستەرىندە ارشىندى داۋشىلىققا قول جەتكىزۋىن ىلگەرىلەتىپ، حالىقتىڭ تۇرمىس دەڭگەيى جىلىنا ٴبىر ساتى كوتەرىلىپ وتىردى. مىنە وسىنداي تالاي ـ تالاي يگىلىكتى ىستەردىڭ قاي ـ قايسىسى دا جۇڭگو كوممۋنيستەرىنىڭ حالىقتىق تۇرعىدان، شىنايى تەرەڭ حالىقشىلدىق سۇيىسپەنشىلىكتەن اۋىتقىماعاندىعىن كورسەتىپ، 100 جىلدىق ٴىرى پارتيانىڭ ساياسي قاسيەتىن ايگىلەدى.

پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى شي جينپيڭ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتى وتانىمىزدىڭ شينجياڭىن ٴاردايىم كوكەيدەن شىعارماي، ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ قۇتىنا تەرەڭ ىقىلاسپەن كوڭىل ٴبولىپ، قاي ـ قاشان دا "ٴوندىرىس ـ تۇرمىس شارت ـ جاعدايىن جاقسارتاتىن نىسانالاردى كوبىرەك اتقارىپ، حالىق تۇرمىسىنا ٴتيىمدى ناقتى ىستەردى كوبىرەك ىستەپ، ٴار ۇلت بۇقاراسىن الاڭداتىپ وتىرعان ماسەلەلەردى كوبىرەك شەشىپ، ٴار ۇلت بۇقاراسىنا پارتيانىڭ قامقورلىعى مەن وتانىنىڭ ۇلى شاڭىراعىنىڭ جىلى مەيىرىن شىنايى سەزىندىرۋگە" تاباندى بولدى.

اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم جاڭا داۋىردەگى پارتيانىڭ شينجياڭداعى جونگە سالۋ جالپى جوباسىن باتىل دايەكتىلەندىرىپ، تياناقتاندىرىپ، ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ تابىس سەزىمىن، باقىت سەزىمىن، حاۋىپسىزدىك سەزىمىن حالىق تۇرمىسىنداعى ەڭ ماڭىزدى ولشەم ەتۋگە تاباندى بولىپ، دامۋ ۇستانىمىنا حالىق تۇرمىسى سۇيىسپەنشىلىگىن تەرەڭ ٴسىڭىرىپ، قازىنالىق شىعىستىڭ 70%تەن كوبىن حالىق تۇرمىسىن قامتاماسىز ەتۋگە جانە جاقسارتۋعا جۇمساپ، جۇمىستاندىرۋ، وقۋ ـ اعارتۋ، ەمدەۋ، قوعامدىق قامتاماسىزداندىرۋ سياقتىلاردى ٴتۇيىن ەتكەن حالىققا ٴتيىمدى يىنجەنەريالارىن ۇزدىكسىز العا جىلجىتىپ، جىلى مەيىر، شۋاقتى قامقورلىققا تولى حالىق تۇرمىسىنىڭ جاۋاپناماسىن جازۋ ٴۇشىن جىگەرلەنە قالام تەربەدى.

قازىرگى تاڭدا حالىق تۇرمىسىنىڭ جىلى شۋاقتى، جارقىن سۇرەتى تيانشاننىڭ الابىندا كەسكىندەلىپ كەلەدى ـــ جۇمىستاندىرۋدى كەڭەيتىپ، كىرىستى ارتتىرۋ ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ تۇرمىسىنا ٴۇمىت ۇستىنە ٴۇمىت سىيلاپ، مەكتەپكە دەيىنگى 3 جىلدىق تەگىن تاربيە اۋىل ـ قىستاق بالالارىنىڭ باستاما سىزىعىن جاڭارتىپ، جالپى حالىقتىڭ دەنساۋلىعىن تەكسەرۋ، ەر ـ ايەل، كارى ـ جاس قاۋىمنىڭ ومىرىنە "قورعاعىش قالقان" بولىپ، بارعان سايىن ٴجيى توقىلعان قوعامدىق قامتاماسىز ەتۋ تورى بارشا وتباسىلاردىڭ باقىتتى تومەنگى شەكتەن تۇسىرمەي ۇستاپ تۇر.

قازىرگى تاڭدا كەدەيلىكتەن ارىلتۋدان قامال الۋدىڭ ماقتانىشقا تولى جاۋاپناماسى تاريحتىڭ سىناعىنا تاپسىرىلدى ـــ 35 كەدەي اۋداننىڭ كەدەيلىك قالپاعى الىنىپ، 3666 كەدەي قىستاق كەدەيلىك تىزىمىنەن شىعارىلىپ، 772 مىڭ 500 وتباسىنداعى 3 ميلليون 64 مىڭ 900 ادام كەدەيلىكتەن ارىلدى. بارلىق اكىمشىلىك قىستاقتارعا قاتايتىلعان جول توسەلىپ، اۆتوبۋس قاتىناپ، ٴۇش فازالىق ەلەكتر جەتكىزىلىپ، وپتيكالىق تالشىقتى كەڭ جولاقتى ينتەرنەت جەلىسى تارتىلىپ، بۇقارا حاۋىپسىز، الاڭسىز سۋ تۇتىنىپ، قاتەرلى ۇيلەردە تۇرۋ تاريحىنا نۇكتە قويىلىپ، شينجياڭنىڭ 1000 جىلدىق مۇلدەم كەدەيلىك ماسەلەسى تاريحي سيپاتتى شەشىلدى.

بۇگىنگى كۇندە ىندەتكە قارسى اتتانۋدىڭ زور شايقاسى، زور سىناعى بورىش ارقالاۋدى تولىق ايگىلەدى ـــ جاڭا تيپتى ايدارشا ۆيرۋس وكپە قابىنۋى ىندەتى تۇتىلعاندا جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى قاشاندا حالىقتى كوڭىل تورىندەگى ەڭ بيىك ورىنعا قويىپ، شىعىنمەن ساناسپاي، بوداۋمەن ەسەپتەسپەي، ٴار ادامنىڭ ومىرىنە شىن نيەتپەن قۇرمەت ەتىپ، ٴاربىر ناۋقاستى بار كۇشىن سالىپ قۇتقارىپ، ەمدەپ، ٴار ۇلت حالقىنىڭ ٴومىرىنىڭ حاۋىپسىزدىگى مەن دەنساۋلىعىنا قورعان بولدى.

"بيلىك دەگەنىمىز حالىق، حالىق دەگەنىمىز بيلىك". "حالىق" ٴسوزىنىڭ تەرەڭ ٴمانى جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ حالىقتى باقىتقا كەنەلتۋگە باستاعان كۇرەس تاريحىنا جازىلدى، ونان دا ماڭىزدىسى، تيانشاننىڭ الابىنداعى ٴار ۇلت پەرزەنتتەرىنىڭ جايناعان جۇزىنە، جادىراعان كۇلكىسىنە جازىلدى.

حالىقتىڭ تاماشا تۇرمىسقا تالپىنىسىندا شەك بولمايدى، پارتيامىزدىڭ حالىق مۇددەسى ٴۇشىن كۇرەسى ماڭگى توقتامايدى. نىسانادان كوز جازباي، اۋەلگى ماقساتتا بولاتتاي بەرىك بولىپ، اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۋدى جاپپاي ىلگەرىلەتۋدىڭ جاڭا باستاماسىندا تابان تىرەپ، بۇكىل حالىقتىڭ بىرگە بايۋى سىندى جاڭا تىلەكتى بەتكە الىپ، شي جينپيڭ جولداستى ۇيتقى ەتكەن پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ پارمەندى باسشىلىعىندا، جەلى وڭىنان تۇرىپ، جاۋىن قولايىنا جاققان شينجياڭنىڭ بايتاق دالاسى ٴارى جاڭا ٴارى كوركەم ٴداۋىر كەزەڭىن قارسى الۋدا.

4

"ۇيعۇر ۇلتى باۋىرلاستارى ٴبىز انارداي دانەدەي ۇيىسۋىمىز كەرەك دەيدى، بۇل ٴسوز وتە ورىندى. ٴار ۇلت انارداي دانەدەي تىعىز ۇيىسۋ كەرەك، ٴبارىمىز جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعاسىنىڭ ٴبىر مۇشەسىمىز". 6 ـ ايدىڭ 8 ـ كۇنى تۇستەن كەيىن باس شۇجي شي جينپيڭ چيڭحايدا قىزمەت تەكسەرگەندە گاڭچا اۋدانى شاليۋحى قالاشىعى گولوزاڭگۇڭما قىستاعىندا كوپشىلىككە "اناردىڭ ٴدانى" دەگەن تەڭەۋدىڭ قايدان شىققانىن باياندىپ بەردى. باس شۇجيدىڭ ىقىلاستى سوزدەرى القاۋلى ماداققا، ٴۇمىت ـ تىلەككە تولى بولدى.

"اناردىڭ دانەدەي تىعىز ۇيىسۋ كەرەك"، تاريحتاعى گۇلدەنۋ مەن قۇلدىراۋدان، جەڭىس پەن جەڭىلىستەن شىعارىلعان بۇل قورىتىندى بۇگىندە الدەقاشان شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقىنىڭ توپتىق ورتاق تانىمىنا جانە ارەكەت ولشەمىنە اينالعان. جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن جەتىلدىرۋدى، جالعاستىرۋدى، اسقاقتاتۋدى وزەك ەتىپ، بىرگە ىنتىماقتاسىپ كۇرەس جۇرگىزۋدى، بىرگە گۇلدەنىپ دامۋدى تالپىنىس، "ۇشتىك ٴبىر ـ بىرىنەن ايىرىلا الماۋى"، "بەستىك شىنايى مويىنداۋى" ۇستانىم ەتكەن انار ٴدانى رۋحى جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇلى ىنتىماعىنا جاڭا ٴمان ۇستەدى.

تاريحتىڭ ۇنىنە قۇلاق تۇرسەك، "بەس جۇلدىز شىعىستان كوتەرىلسە جۇڭگوعا قۇت" "حان پاتشالىعىنىڭ قاراۋىنا وتكەن قياندارداعى ۇلىس باسىنا ٴمور تاڭبا بەرگەنگە" دەيىن، قاس تاسى جولىنان جىبەك جولىنا دەيىن، باتىس ٴوڭىر باسقاقشىلىعىنان ىلەدەگى جياڭجۇن مەكەمەسىنە دەيىن تالاي عاسىردان بەرى شينجياڭ سىندى انار مول ونەتىن توپىراقتا ەتەنە تۇتاسىپ، ٴبىر ـ بىرىنە قارايلاسۋدىڭ ماڭگىلىك ونەگەلى اڭگىمەسى تارالىپ، ىنتىماقتاسىپ ۇيىسىپ، بىرگە ۇدەرە العا باساتىن تاڭداۋلى ٴداستۇر قالىپتاسقاندىعىن بىلەمىز.

جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمى ـــ مەملەكەت تۇتاستىعىنىڭ ىرگە تاسى، ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ نەگىزى، رۋحاني كۇشتىڭ جانى. شينجياڭ سىندى كوپ ۇلت شوعىرلى قونىستانعان، كوپ ٴدىن قاتار ٴومىر سۇرگەن، كوپ نەگىزدى مادەنيەت جينالعان جەردە ۇلتتاردىڭ ۇلى ىنتىماعىن ۇزدىكسىز بەكەمدەۋ، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ ۇيىسۋ قۋاتىن، سەنترگە تارتۋ قۋاتىن ۇزدىكسىز كۇشەيتۋ قاشاندا جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ قۇن بەتالىسى بولىپ كەلەدى.

جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى سوعىستىڭ بۇرقانعان تاسقىنىندا جۇڭگو كوممۋنيستەرى شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقىنىڭ تەرەڭ وتانسۇيگىشتىك سۇيىسپەنشىلىگىن وياتتى. "ٴار ۇلت تۇگەلدەي تەڭ تۇرعىدا بىرلەسىپ، جاپون يمپەرياليزمىن جوعالتايىق" دەگەن ۇران نىشانىندا ادامدار ۇلكەن ـ كىشى دەمەي، وڭتۇستىك ـ سولتۇستىك دەپ جەرگە بولىنبەي، ٴار ۇلت باۋىرلاستارى ٴبىر نيەتپەن ىنتىماقتاسىپ، جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى جىلۋ اتاۋ، جاپون شاپقىنشىلارىنا قارسى سوعىستىڭ الدىڭعى شەبىنە كومەك بەرۋ، حالىقارالىق جۇڭگوعا كومەك بەرۋ قاتىناس جەلىسىن قامتاماسىز ەتۋ جۇمىستارىن ورىستەتتى... وڭتۇستىك شينجياڭداعى ايسا ەسىمدى كەدەي بۇقارا اقشالاي، زاتتاي جىلۋ اتاۋعا شاماسى كەلمەگەن سوڭ، 18 جاستاعى ۇلىن الدىڭعى شەپكە جىبەرۋگە پەيىل بولدى، سونداي ـ اق "جاپون شاپقىنشىلارىمەن ادالدىقپەن سوعىسپاساڭ، بەتىڭدى كورمەيمىن" دەدى. بار ـ جوعىن وتانعا ارناعان ىستىق وتانشىلدىق جۇرەككە اي مەن كۇن كۋا بولدى.

جاڭا جۇڭگو قۇرىلعاننان بەرى جۇڭگوشا ەرەكشەلىككە يە ۇلت نازارياسى، ۇلت ساياساتى تيانشاننىڭ الابىنداعى ٴار ۇلت باۋىرلاستارىن پارتيانىڭ نۇر ـ شۇعىلاسىنا شومىلدىرىپ، بۇكىل ەل حالقىمەن بىرگە سوتسياليزمنىڭ داڭعىل جولىنا ٴتۇسىردى. سىڭار جاقتىلىق پەن كەمسىتۋ بولماعان، تەڭدىك پەن قۇرمەت ەتۋ انا بولعان ۇلت قاتىناسى پارتيانىڭ باسشىلىعى مەن سوتسياليستىك ٴتۇزىمنىڭ ابزالدىعىن تولىق ايگىلەدى. "تيانشان قاراعايلارى تامىرلاس، ٴار ۇلت حالقى باۋىرلاس" بۇل ٴان شينجياڭداعى ٴار ۇلت باۋىرلاستاردىڭ ورتاق جۇرەك ٴۇنىن جىرلادى.

"ۇلتتار ىنتىماعى دامۋدىڭ، العا باسۋدىڭ ىرگە تاسى"، "شينجياڭ ماسەلەسىندەگى ەڭ ۇزاققا سوزىلاتىنى، سايىپ كەلگەندە، ۇلتتار ىنتىماعى ماسەلەسى"... پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى مەيلى شينجياڭدا قىزمەت تەكسەرسىن، الدە نەگىزگى ساتىداعى ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ ۇزدىك ۋاكىلدەرىن قابىلداسىن، مەيلى قۇربان اتايدىڭ ۇرپاقتارىنا جاۋاپ حات جازسىن، الدە مەملەكەتتىك ەكى ماجىلىستەگى شينجياڭ ۋاكىلدەر ۇيىرمەسىنىڭ باياندامانى قاراۋىنا قاتىناسسىن، ٴار ۇلتتىڭ ىنتىماعى مەن تاتۋلىعى، باستان ـ اياق باس شۇجي شي جينپيڭنىڭ كوڭىل تورىندە بولدى. 3 ـ رەتكى ورتالىقتىڭ شينجياڭ قىزمەتى جونىندەگى اڭگىمە ماجىلىسىندە باس شۇجي: "جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن سومداۋدى نەگىزگى جەلى ەتىپ، ٴار ۇلتتىڭ ۇلى ىنتىماعىن ۇزدىكسىز بەكەمدەۋ كەرەك"، ـ دەپ باسا دارىپتەدى.

باس شۇجي نۇسقاعان باعدارى بويلاپ، اۆتونوميالى رايوندىق پارتكوم شينجياڭداعى ٴار ۇلت حالقىن ىنتىماقتاستىرىپ، باستاپ، جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن سومداۋدى نەگىزگى جەلى ەتىپ، پارتيانىڭ ۇلت ساياساتىن جالپى بەتتىك دايەكتىلەندىرىپ، ۇلتتار ىنتىماعى، العا باسارلىعى ۇگىت تاربيەسىن ىشكەرىلەي ورىستەتىپ، "ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ بەرەكەلى شاڭىراعى" جانە ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ بىرلەسكەن دوستىق قيمىلىن ىشكەرىلەي ورىستەتىپ، ۇلتتار ىنتىماعى، العا باسارلىعىنداعى مەملەكەتتىك ۇلگىلى رايوندى بەلسەنە قۇرىپ، شينجياڭدا ٴيسلام ٴدىنىن جۇڭگوشالاندىرۋ بەتالىسىنا تاباندى بولىپ، يدەولوگيا سالاسى قىزمەتىن ىشكەرىلەي ويداعىداي ىستەپ، شينجياڭداعى مادەنيەتپەن نارلاندىرۋ يىنجەنەرياسىن ىشكەرىلەي ورىستەتتى. ٴار ۇلت بۇقاراسى بىرگە تۇرۋ، بىرگە ۇيرەنۋ، بىرگە ىستەۋ، بىرگە شاتتانۋ بارىسىندا كەڭ كولەمدە ارالاسىپ، جان ـ جاقتى ىشتەسىپ، تەرەڭدەي توعىسىپ، ۇلتتار ىنتىماعىنىڭ "سەنترلەس شەڭبەرىن" بارعان سايىن كەڭەيتە ٴسىزىپ، جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن كوڭىل تۇكپىرىنە ۇيالاتتى.

ٴار ۇلتتىڭ بىرگە ىنتىماقتاسا كۇرەس جۇرگىزۋى، بىرگە گۇلدەنۋى، دامۋى ـــ جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ كوركەيۋىنىڭ نەگىزى، تىرشىلىگىنىڭ تىرەگى، كۇشىنىڭ قاينارى. جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ پارمەندى باسشىلىعىندا، جۇڭحۋا ۇلتى ورتاق تۇلعا تانىمىن سومداپ، ٴار ۇلتتىڭ انارداي دانەدەي تىعىز ۇيىسۋىن جەبەيتىن بولساق، ٴبىز، ٴسوز جوق، جۇڭحۋا ۇلتىنىڭ كوركەم بولاشاعىن بىرگە قۇرىپ، ۇلتتىڭ گۇلدەنۋىنىڭ ۇلى داڭعىلىنان بىرگە يگىلىكتەنە الامىز.

5

2021 ـ جىل باستالىسىمەن، باسىن ٴباي تىككەن قاھارماننىڭ حيكاياسى شينجياڭنىڭ بايتاق دالاسىندا جىرلاندى، وتتى جانارى، قايسار بەينەسى سانسىزداعان ادامدى تەبىرەنتتى، جۇرت كوزدەرىن جاسقا تولتىرىپ، ٴبىر كوممۋنيستىك پارتيا مۇشەسىنىڭ ەسىمىن ەسىنە ساقتاپ قالدى.

ول مەملەكەتتىك حالىق قۇرىلتايىنىڭ ۋاكىلى، مەملەكەتتىك ەڭبەك ەرى، جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسى ورتالىق كوميتەتى ۇگىت ٴبولىمى "ٴداۋىر ونەگەسى" اتاعىن تولىقتاپ بەرگەن "پامىر قىرانى" لاچىن بايەكە.

مۇز جارىعىنا ٴتۇسىپ كەتكەن بالانى قۇتقارۋ ٴۇشىن لاچىن بايەكە ٴوزىنىڭ جاس ٴومىرىن ارنادى، "پارتيا مەن حالىققا بارىمدى قۇربان ەتۋگە قاي ـ قاشان دا دايىنمىن" دەگەن ايىندى سەرتىن اماليات ايگىلەدى.

سوعىس ٴورتى جالىنداعان توڭكەرىس جىلدارىنان ٴدۇبىرلى قۇرىلىس جۇرگىزۋ كەزەڭىنە دەيىن، قۇلاشىن كەڭ جايعان رەفورما جىلدارىنان تولقىن جارا ۇدەرە العا تارتقان جاڭا داۋىرگە دەيىن ٴار ۇرپاق كوممۋنيستەر ۇلتتىڭ تاۋەلسىزدىگى مەن حالىقتىڭ ازاتتىعىن، مەملەكەتتىڭ بايىپ، قۋدىرەتتەنۋى مەن حالىقتىڭ باقىتىن جۇزەگە اسىرۋ ٴۇشىن، الدىڭعىلاردىڭ ٴىزىن سوڭعىلار باسىپ، قان كەشە شايقاس جۇرگىزىپ، قاجىرلىلىقپەن كۇرەس جۇرگىزىپ، قالتقىسىز ۇلەس قوسىپ، اسقاق تا ايبىندى قاھارماندىق ەرلىك جىر جازدى.

تاڭ الدىنداعى قاراڭعىلىقتا اباقتىعا جابىلعان يۋي شيۋسۇڭ ايەلىنە كەسەتە بىلاي دەيدى: "سەن پارتياعا ىلەسەمىن دەگەن سەنىمىڭنەن تايىنبا، الداعى كۇندەردە حالىق، ٴسوز جوق، ازات بولادى، جەڭىس، ٴسوز جوق، كەلەدى!". سىرقاتتانىپ جۇرسە دە قىزمەتتەن تاپجىلماعان ماۋ زىمين ۇيقى كورمەي، تىنىم المايى، قىسقا عانا بىرنەشە جىلدا شينجياڭنىڭ قازىنا ـ ەكونوميكاسىن اسا ٴونىمدى رەتكە سالدى؛ تۇرمەدە اۋىر جازا تارتقان لين جيلۋ «تۇتقىن جىرىن» جازدى، "باس سۇيەگىمىزدەن ەركىندىكتىڭ التىن مۇناراسىن تۇرعىزامىز؛ ىستىق قانىمىزبەن قىزىل تۋدى بوياپ، ماڭگى جەلبىرەتەمىز!"... توڭكەرىستىك مۇراتتى بارىنەن جوعارى قويعان كوممۋنيستەر الدەقاشان تيانشان شىڭىندا جۇلدىز بوپ جارقىراپ، ماڭگىلىك شۇعىلا شاشۋدا.

بەيبىت ازات بولعاننان كەيىنگى شينجياڭ پارتيا ورتالىق كوميتەتىنىڭ قامقورلىعى مەن قولداۋىندا، ٴبىرىنشى توپتا پارتياعا مۇشە قابىلدادى. بارلىق سالا كوركەيتۋدى كۇتىپ تۇرعان سول جىلداردا كوممۋنيستىك پارتيا مۇشەلەرى بەينە تولىسقان تۇقىم سياقتى حالىق اراسىنا تەرەڭ تامىر تارتىپ، بۇكىل ىنتا ـ پەيىلمەن حالىق ٴۇشىن قىزمەت ىستەۋ باس ماقساتىن تاباندىلىقپەن اماليات ايگىلەدى.

70 نەشە جىلدان بەرى تيانشاننىڭ الابىنداعى پارتيا مۇشەلەرى قوسىنى ۇزدىكسىز زورايدى، پارتيا ۇيىمى كۇن سايىن كەمەلدەندى، كوممۋنيستەردىڭ وسكەلەڭ رۋحاني دەڭگەيى مەن باتىل مۇرات ـ سەنىمى وتانىمىزدىڭ شەكارا وڭىرىندەگى ٴاربىر بۇرىشقا شۋاعىن شاشتى.

ولار بۇقارانىڭ مۇڭ ـ مۇقتاجىن كوڭىلدەرىندە ساقتادى. "اق حالاتتى قاسيەتتى جان" ۋ دىڭيۇن سان تەرىسىن كەسىپ الىپ كۇيىپ قالعان بالانىڭ دەنەسىنە جاپسىردى؛ "زامانىمىزدىڭ لەي فىڭى" جۋاڭ شىحۋا شينجياڭدا 40 جىل تامىر تارتىپ، ورەلى شيپاگەرلىك تەحنيكاسىمەن، وسكەلەڭ شيپاگەرلىك مورالىمەن ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ القاۋىنا بولەندى.

ولار حالىقتىڭ مۇددەسىن بارىنەن جوعارى قويدى. سۋ يگىلىگى ماماني ۋاڭ ۋي ومىرىندە حوتانعا 58 سۋ قويماسىن سالىپ بەردى، كوز جۇمار الدىندا دا حوتاننىڭ بايتاق دالاسىنا تەرەڭ سۇيىسپەنشىلىكپەن كوز جىبەردى؛ "مەملەكەتتىك كەدەيلىكتەن ارىلتۋدان قامال الۋ ونەگەسى" ليۋ حۇ سالماقتى ناۋقاسىن ەلەمەي، ۇجىمدى باستاپ قاجىرلىلىقپەن ناقتى ىستەپ، اسىلىندا جوسپار بويىنشا 3 جىلدا ورىندالاتىن اۋىز سۋ يىنجەنەرياسىن 8 ايدا تامامداپ، ٴپايزاۋات اۋدانىنداعى 475 مىڭ بۇقارانىڭ كەرمەك سۋ ٴىشۋ تاريحىن اياقتاتتى.

ولار بورىش ارقالاۋدى قان تامىرىنا ٴسىڭىردى. "جياۋ يۇيلۇشىل جاقسى كادر" ان گۇيجۋاي قاقاعان ايازدا كوكتوعايدا ەكپىندى كۇش تۇپتاپ، جاڭا جۇڭگونىڭ شەتەل قارىزىن قايتارۋىنا تەر توگىپ ەڭبەك ٴسىڭىردى؛ "1 ـ شىلدە وردەنىنىڭ" يەگەرى مامەتجان ٴومار ىلگەرىندى ـ كەيىندى 30 نەشە جىل قىستاق ياچەيكاسى شۋجيى بولىپ، تۋى ايقىن تۇردە ۇلتتى بولشەكتەۋشىلىككە قارسى تۇرىپ، قوعامنىڭ ورنىقتىلىعىن باتىل قورعادى، ول ـــ قىستاق تۇرعىندارىنىڭ كوڭىلىندەگى "سۇيەنىشى".

ولاردىڭ بويىنا وتباسى ـ وتان سۇيىسپەنشىلىگى تەرەڭ ۇيالادى. "حالىق ونەگەسى" بۇرماحان مولدو ۇستىرتتەگى قاقاعان ايازدا ۇزىننان ـ ۇزاققا سوزىلعان شەكارا لەنياسىندا 60 جىل تاپجىلماي تۇرىپ، شەكارانى جاياۋ شارلاعان ٴىزى 200 نەشە مىڭ كيلومەترگە جەتىپ، 100 نەشە مىڭ ۇلكەندى ـ كىشىلى تاسقا وتان اتىن ويىپ جازدى؛ "1 ـ شىلدە وردەنىنىڭ" يەگەرى ۋي ديەۋ بيڭتۋان رۋحىنىڭ تيپتىك ۋاكىلى، ول شەكارا بويىنا قونىس تەۋىپ، مەملەكەت ٴۇشىن 50 نەشە جىل شەكارانى شارلادى، ونىڭ ٴۇيى شەكارا بويىنداعى "ٴتىرى شەكارا بەلگىسى" دەپ اتالدى.

...

تالاي ـ تالاي تاڭداۋلى كوممۋنيستىك پارتيا مۇشەلەرى نارت قىزىل تۋ بولىپ، پارتيانىڭ بۇقارامەن ەتەنە بايلانىسىن كۇشەيتتى؛ تالاي ـ تالاي تاڭداۋلى كوممۋنيستىك پارتيا مۇشەلەرى رۋحاني بيىك بەلەس بولىپ، جۇڭگو كوممۋنيستىك پارتياسىنىڭ شۇعىلالى وبرازىن ٴار ۇلت بۇقاراسىنىڭ جۇرەك تۇكپىرىنە ورناتتى.

پارتيا 18 ـ قۇرىلتايىنان بەرى پارتيانىڭ بۇقارالىق لۋشيان تاربيەسى ـ امالياتتىق قيمىلىنان، "ۇشتە قاتاڭ، ۇشتە شىنايى بولۋ" ارناۋلى تاقىرىپتىق تاربيەسىنەن، "ەكى ۇيرەنۋ، بىردە تولىمدى بولۋ" ۇيرەنۋ تاربيەسىنەن "اۋەلگى ماقساتتى ۇمىتپاۋ، بورىشتى ەستە بەرىك ساقتاۋ" نەگىزگى تاقىرىپتىق تاربيەسىنە، ونان ارى پارتيا تاريحىن ۇيرەنۋ تاربيەسىنە دەيىن شينجياڭنىڭ بايتاق دالاسىنداعى ٴار ۇلت پارتيالى كادرلار ۇيرەنۋ، ويلانۋ، اماليات ايگىلەۋ، ٴتۇسىنۋ بارىسىندا جاۋاپكەرشىلىك ارقالاۋدى كۇشەيتىپ، تانىم مەن ارەكەتتى بىرلىككە كەلتىرۋ بارىسىندا اۋەلگى ماقساتتى، بورىشتى اماليات ايگىلەدى.

(جالعاسى 6 ـ بەتتە)